

Fortiden er lyserød, og det er godt

Centraleuropa: Han er næppe den mægtigste, men formentlig den mest interessante udenrigsminister. Karl Schwarzenberg repræsenterer Tjekkiet, hvor visse indbyggere, siger han, har det som eskimoer. Jyllands-Posten har mødt den usædvanlige aristokrat.

MICHAEL KUTTNER
Jyllands-Postens korrespondent

michael.kuttner@jp.dk

PRAG

Karl Schwarzenberg er måske den sidste centraleuropæer. Naturligvis er der andre i midten af Europa. Der er, når sandheden skal frem, millioner af mennesker i mere end en håndfuld lande, men Schwarzenberg er den klassiske, grænseoverskridende udgave. Han er også født på solsiden, adelig med et væld af besiddelser i Tjekkiet, Østrig og Tyskland, og et familiepalæ i hjertet af Wien. Desuden er han tjekisk udenrigsminister.

Hans skrivebord i Czernin-paladset i Prag er måske otte meter langt og fyldt med bøger, piber, tobaksdåser, chokoladeæsker og dokumenter. Han er næppe den vigtigste udenrigsminister i Europa, men formentlig den mest interessante, for han er, som en af hans diplomater påpeger, finansiel uafhængig, så han kan sige, hvad han mener, og han er 75 år, hvilket giver ham en smule erfaring.

Vi har mødt hinanden før, for 20 år siden, da han var kancelliechef for Vaclav Havel, Tjekkoslovaikiets første demokratisk valgte præsident i generationer. Han er blevet en smule rundere, som vi alle, men ellers virker han uforandret.

Hans foretrukne tobak er latakia, en skrap sag, opkaldt efter den syriske havneby, hvorfra den oprindeligt blev afskibet. Han hader de moderne, parfumerede blandinger, siger han. Man tror ham, selv om man ikke har indtryk af, at han er upåvirket af kvindelig charme.

Spørger man ham, om Østeuropa omtrent er blevet til det, han forventede ved Murens

fald 1989, svarer han med en historie, der udspiller sig et år eller to efter den monumentale begivenhed.

»Jeg havde tilbragt 41 år uden for Tjekkoslovakiet,« fortæller han, »så jeg brugte hvert ledigt minut til at rejse rundt i landet. En dag tog jeg til det nordlige Bøhmen, den mest ødelagte egn på grund af brunkulsudvindingen. Skovene var ødelagte, husene beskadigede, og mindesmærker faldt fra hinanden. Der var kun få restauranter på de kanter dengang, men vi opdagede en af dem, den lyste op i mørket, vi standsede bilen og ville gå indenfor. I det øjeblik så jeg et skilt på døren: "Sigøjnere ingen adgang".«

»Vi vendte om og tog hjem, jeg var rasende. Om mandagen spurgte Havel mig, hvad jeg havde bedrevet i weekenden. Jeg fortalte ham historien. Han så på mig og sagde: "Du har ikke været her længe. Jeg vil fortælle dig noget. Skovdøden standses. Japanerne har udviklet filtre, som vi anbringer i alle fabrikker. Folk får deres huse tilbage, og de vil selv sætte dem i stand så hurtigt som muligt. Det er ikke det virkelige problem. Men ødelæggelsen af sjælene i dette land gennem alle disse år, det vil tage lang, lang tid at reparere." Så hvis De kigger Dem omkring i dag vil De se, at Prag ikke er grå som tidligere, pigerne går smukt klædt, kirkerne er renoverede...«

...Og sjælene?

»Det går bedre, men som Havel også fortalte mig, det tager flere generationer. Det er som med de stakkels eskimoer. Da de fik deres første forkølelse, døde de alle, fordi de ikke havde den modstandskraft, som vi andre har. Det samme skete her. Pludselig eksploderede kapitalismen. Vi havde ingen modstandskraft over for penge og den forførelse, som ussel mammon kan bevirke. Det ødelagde meget.«

Man spørger om meningen med Centraleuropa. Schwarzenberg, i habit med vest og

brune støvletter, bakker på piben, som ustandseligt må holdes i live med et fyrtøj.

»Centraleuropa eksisterer og er vanskeligt at forklare. Der er ingen faste grænser, som i Skandinavien eller på Balkan. Det er mere en livsstil, fælles vaner og kultur, fælles unoder.«

Er det godt eller dårligt, denne centraleuropæiske følelse, spørger man. Der bakkes igen, og han ler.

»Den er en kendsgerning. Er det godt eller dårligt at være svensk eller dansk? Der er genier, Paul Celan, en vidunderlig lyriker, der skrev på tysk og var jøde fra Czernowitz, der er Milan Kundera. Centraleuropa rækker til Trieste. Men man kan ikke sige: Her holder det op. Tidligere vidste man, at man var i området, fordi kaffehusene havde aviser og serverede et glas vand ved siden af koppen. Men selv det er under afvikling.«

Tjekkiet er næsten usynlig i det internationale nyhedsbillede i dag. Er det positivt eller negativt?

»Det er med lande som med banker. Jo mindre, der tales om dem, des bedre.«

10 af 16 tjekiske ministre er de sidste to år trådt tilbage på grund af korrupsion. Hvad foregår der?

»Korrupsion er veletableret over hele Centraleuropa. I Østrig har aviserne været fyldt af korrupsionssager det sidste år, den ene efter den anden. Vor karakter er den samme. Heldigvis er anklagerne gået i aktion, så nogle af tingene, der til dels hændte for længe siden, nu offentliggøres og måske ligefrem straffes. Korrupsion opstår hovedsageligt, når folk har magt. Den har altid været der, men det blev et massefænomen på grund af den manglende modstandskraft over for penge. Og i 1990'erne var næsten alt muligt.«

Valdhornet gjalder

Pludselig gjalder et valdhorn, det viser sig at være ringetonen til Schwarzenbergs mobiltelefon. Udenrigsministeren, der er uddannet forstmand, holder af at gå på jagt og har rigeligt med områder, hvor det kan foregå. Men det kniber åbenbart med tiden, melodien må være en lille kompensation. Den udløser utvivlsomt munterhed under EU-topmøder.

Hvordan kan det være, at Tjekkiets kommunistparti fik 20 pct. af stemmerne ved det seneste lokalvalg og blev størst i to regioner?

»Efter 20-25 år forsvinder den mørke side af fortiden, og din ungdom forekommer i stigende grad lyserød. Da jeg boede i Østrig og virkede i skoven, sad jeg ofte med arbejderne på kroen. De havde alle været i Wehrmacht, hæren under Det Tredje Rige, og de havde været i Rusland. Efter 20 år var der mange, der ikke betragtede krigen som noget, hvor utallige blev dræbt eller såret, men som en del af deres ungdom, hvor der var eventyr, kammeratskab, beundrende piger og så videre. Fortiden bliver altid mere lyserød. Det er ubehageligt, at kommunisterne nu er med i ledelsen af to provinser, og de siger en masse vrøvl,

BLÅ BOG

Karl Schwarzenberg

■ Født i Prag i 1937. Familien flygtede til Østrig ved kommunisternes magtovertagelse i 1948.

■ Uddannet forstmand. Besiddelser i Tjekkiet, Østrig, Sydtyskland og Schweiz. Tjekisk, østrigsk og schweizisk statsborger.

■ Politisk aktiv for det borgerlige ÖVP i Østrig i 1960'erne, formand for Den Internationale Helsinki-Føderation for Menneskerettigheder 1984-1991.

■ I 1990-1992 nærmeste rådgiver for Vaclav Havel, Tjekkoslovaikiets første demokratisk valgte præsident i fire årtier.

■ I 1996 ejer af det liberale, tjekiske ugemagasin Respekt.

■ Tjekkiets udenrigsminister 2007-2009 og fra 2010. Formand for det konservative parti TOP 09. Kandidat til Tjekkiets præsidentvalg næste år.

Interviewet med Karl Schwarzenberg er gennemført i samarbejde med Dagens Nyheter, Sverige, og Helsingin Sanomat, Finland.

Udsigten fra udenrigsministeriet en tåget novemberdag. »Prag er ikke grå som tidligere, pigerne går smukt klædt, kirkerne er renoverede,« siger Karl Schwarzenberg.

Foto: Christian Jørgensen

»Amerikanerne er ikke så interesserede i os længere. De siger: Løses jeres egne problemer, og de har ret.

Karl Schwarzenberg

Karl Schwarzenberg er normalt venligheden selv, men han nægter at indtage særlige stillinger til ære for en fotograf. »Mænd poserer ikke,« siger han. Derfor kunne fotograf Christian Jørgensen kun fotografere ham under selve interviewet.

men det er ikke overraskende. Formentlig ville vi alle blive skøre, hvis nogle af de mørke sider i vor fortid ikke tog sig bedre ud med årene. Det er en glimrende, menneskelig egen-skab.«

Tyskland leder redningsarbejdet for euroen. Den åbenlyse lederrolle, som tyskerne påtager sig i EU, er forholdsvis ny. Skal man frygte den, eller kan man være afslappet?

»Da krisen begyndte 2008, spurgte nogle kolleger mig, hvad man skulle foretage sig. Der er kun én ting at gøre, sagde jeg. Der skulle være en tysk bogholder i hvert finansministerium i EU. Kollegerne lo, men vi er langsomt ved at ende i den situation. Problemet er, at det kun er en bogholder. Når vi taler om lederskab, ville jeg gerne have en smule mere fra Tyskland. Der er ingen tvivl om, at tyskerne gør deres bedste, og de tilbyder allerede en masse hjælp. Men for det første forudså de ikke udviklingen, og de reagerede for langsomt og med for få penge. Hvis de var kommet med de summer, de stiller til rådighed nu, for nogle år siden, ville vi formentlig have afværget den græske og den spanske krise i tide. Nu har vi en lavine.«

»For det andet må man have respekt for et historisk, tysk traume. Efter Første Verdenskrig var der en inflation i Tyskland, som man ikke kan forestille sig. Man betalte en million for en æske tændstikker. Det ramte den tyske middelklasse. Da en ny økonomisk krise blev udløst 1929, flokkedes tyskerne om Adolf Hitler. Denne forfærdelige erfaring sidder dybt i enhver tysk økonom eller politiker. Derfor modsætter de sig, hvad der tidligere har vist sig at være en udmærket recept for italienere, franskmænd og spaniere. De har været vant til at devaluere deres valuta, hvilket gjorde dem konkurrencedygtige. Nu er de i en umulig spændetrøje. De er ikke længere konkurrencedygtige, og Tyskland kan ikke godkende, at der bliver inflation. Men nogen må forklare mig, hvordan den europæiske gældskrise kan løses uden inflation.«

Er USA's indflydelse i Europa for nedadgående?

»I et vist omfang. Amerikanerne er ikke så interesserede i os længere. De siger: Løs jeres egne problemer, og de har ret. Europæerne levede vidunderligt under den amerikanske paraply gennem årtier. De betalte ikke for deres egen sikkerhed og forsvar, amerikanerne klarede det hele, og i dag er de mere interesserede i Stillehavet end Atlanterhavet, hvad man godt kan forstå. Men det bliver svært at overbevise vore nationale parlamenter om, at vi skal betale mere for vores sikkerhed, og vores forsvar. Esterne, grækerne, franskmændene og briterne har været de eneste, som selv betalte for deres forsvar. De andre gjorde det ikke.«

Hvem er fjenden, som vi skal forsvare os imod?

»Se på landkortet,« svarer Karl Schwarzenberg, og der lyder en kort kluklatter.